

ԱՌԱՔԵԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ

Թիֆլիզում, իւր կեանքի 65 տարին վախճանեցաւ, հայ հասարակութեան ոչ շատ ծանօթ մատենագիր Առաքել Անտոնեան Նալբանդեան:

Հանգուցեալը մին եղաւ, և թերեւս և միակն հայ ինքնատիպ առակագիրներէ: Նորա առակները երկար տարիներէ ընթացեալ տպուում էին Վենետիկի Միսիթարեան «Բազմավէպ» Հանդիսի մէջ. իսկ 1906 թուին հրատարակուեցան առանձին հատորիկով, նոր և դեռ անտիպ յաւելումով: Հատորիկի մէջ ամփոփուած են 110 առակներ, որոնցից աւելի քան կէսը ինքնագիր հեղինակութիւն են, իսկ մնացեալները համարեա ազատ թարգմանութիւններ կրիւովին — Լաֆոնտէի առակներից, թարգմանութիւնները տաղաչափութեան և լեզուի կողմանէ, վար չեն մնում բուն սկզբնագրերից: Իսկ ինչ որ յատուկ իրան են պատկանում, Նալբանդեանի առակները, բնորոշուում են հարուստ այլաբանութեամբ, ճարտարահիւս տաղաչափութեամբ, և խորը բարոյական հետեւութիւններով:

Նալբանդեանի առակների մէջ գործող դէմքերը առաւելապէս կենդանական աշխարհից առնուած են, բայց յաճախ և բուսական թագաւորութիւնից և այլ բնութեան երեւոյթներից (առուակներ, ծովու ալիքներ, փոթորիկ և այլն): Առակների լեզուն աւելի մօտենում է արեւմտեան հայ գրական լեզուին, թէ և նշանաւոր չափով կրած է նաև մեր կովկասի գաւառաբարաոի ազդեցութիւնը. և յայտնապէս այդ նկատուում է նրա յետնագոյն առակների մէջ, որոնք գրած է Նալբանդեանը կովկասում, ուր եկած էր 1902 թուից սկսած:

Վերապահելով ինձ վերադառնալու կրքերին անգամ առակների քննադատութեան առանձին յօդուածով, որոնք բաւականաչափ չեն գնահատուած Նալբանդեանի կեն-

դանութեան ժամանակ, առ այժմ կը հաղորդենք մի քանի կենսագրական տեղեկութիւններ նորա մասին:

Նալբանդեան ծնած է խրիմում, Խաղաղաբար քաղաքում. իսկ նորա հայրը թուրքաց Հայաստանէն այդ տեղ գաղթել էր, և բնիկ Արզուրումցի էր. նորա մայրը կարա—Մուրզա տանից էր, և հարազատ հօրաքոյր հայ հասարակութեան յայտնի երաժիշտ գործիչ Խ. Մ. Կարա—Մուրզայի: Նալբանդեանն իւր նախնական կրթութիւնն ստացաւ ծննդավայր քաղաքում, հայ կաթողիկոս չորս դասարանական ծրարական դպրոցում, իսկ յետոյ Վենետիկում:

Հանգուցեալը տիրապտում էր բաց ի հայ և ռուս լեզուներից, նոյնպէս ֆրանսերէնի և իտալերէնի: Մատենագրութեամբ նա զբաղեցաւ երկրորդաբար. վասն զի ծանրաբեռնած լինելով ընտանեաց հոգսերով, մտածում էր նոցա ապրուստը հայթհայթել: Երկար ժամանակ նա ապրեցաւ Սիմֆերոպոլում, ուր մօտիկանց մասնակցում էր դպրոցական և եկեղեցական գործերում Հայ կաթողիկոս հասարակութեան: Թետոյ անցաւ Խարկովի երկաթուղային ծառայութեան մէջ: ուր մնաց աւելի քան տասը տարի: Հաստատուելով Կաւկասում, Նալբանդեան ապրեցաւ Բազում և Թիֆլիսում, և ծառայում էր այլ և այլ հաստատութեանց մէջ:

Առաքել Նալբանդեան հայրն է յայտնի ջութակահար Յովհաննէս Նալբանդեանի՝ որ ներկայումս ջութակահարութեան ուսուցիչ է Պետերբուրգի Կոնսերվատորիում, որն որ իր երաժշտական ուսումը ստացաւ հօրը իննայած չափաւոր միջոցներով. հայրը զրկում էր զինքը, տաղանդաւոր զաւակին տալու անհրաժեշտ զարգացումը արուեստին մէջ:

Որդու յառաջադիմութիւնն և համբաւն միմիթարութեամբ լեցուց ծեր հօր սիրտը:

Պ. Կ.*

* «Բազում» լրագիր. Թիւ 214 — Թարգմ. Ռուսերէնից: